

Občinski posredovalni uradi ali mirovna sodišča po novem deželnem zakonu kranjskem.

Poizkuse poravnave med spornimi strankami po zaupnih možeh, ki so izvoljeni iz občine, je državni občinski zakon z dne 5. marca 1862. drž. zak. št. 18 odkazal lastnemu področju občin.

Ta splošna določba je prešla nespremenjena v posamezne občinske rede in je dobila nekoliko določnejšo obliko šele v državnem okvirnem zakonu z dne 21. septembra 1869., drž. zak. št. 150, ki ustanavlja pogoje o izvršilnosti poravnave pred občinskimi zaupniki sklenjenih, in pristojbine, ki jih je plačati od njih.

Stvarna pristojnost posredovalnih uradov je bila po tem zakonu določena tako, da so se mogle pred njimi sklepati le poravnave o denarnih terjatvah do 600 K in o premičinah, katere so bile po cenitvi strank vredne do 600 K.

Na podlagi tega državnega okvirnega zakona je izšel za Kranjsko zakon z dne 2. maja 1873, dež. zak. št. 24, s katerim so bili fakultativno urejeni občinski posredovalni uradi. Ustanovljenih je bilo res nato nekaj posredovalnih uradov, ki pa niso pokazali posebne življenjske sposobnosti, ampak so prej ali slej pozaspali. Večina kranjskih občin pa se sploh ni zmenila za občinske posredovalne urade. L. 1897. je deželni zbor kranjski povzel iniciativo, hoteč poživiti in povzdigniti v deželi to pravno institucijo, akcija pa je končala z resolucijo na državno upravo, da naj se čimpreje preustroji državni okvirni zakon po načelih, ki jih je nasvetovala resolucija.

Zaželjena preosnova državnega okvirnega zakona je končno vendarle kot nujni predlog prišla pred državni zbor v zadnjih tednih kurijalnega parlamenta in postala zakon z dne 27. februarja 1907, drž. zak. št. 59. Preosnova se tiče dveh točk: prvič se je razširila kompetenca posredovalnih uradov in drugič so se povabila posredovalnih uradov postavila pod sankcijo denarne globe.

Naslanjaje se na ta novi državni okvirni zakon, je deželni zbor kranjski sklenil nov deželni zakon o posredovalnih uradih ali mirovnih sodiščih, ki je bil dne 11. decembra 1911 objavljen v deželnem zakoniku pod št. 45 in je s tem dnem stopil v veljavo.

Ta zakon predpisuje o b l i g a t o r n o uvedbo občinskih posredovalnih uradov v vsaki občini.

V obsežnih in obljudenih občinah se s pritrditvijo deželnega odbora in deželne vlade lahko ustanovi tudi več posredovalnih uradov; obratno pa je deželnemu odboru prepuščeno, da sporazumno z deželno vlado več občin, ako le-te žele, v tistem sodnem okraju združi v skupno okrožje enega posredovalnega urada.

Posredovalni uradi so pristojni:

1. poizkušati poravnave v gotovih zasebno-pravnih rečeh, in sicer:

- a) o denarnih terjatvah in o pravicah do premičnin;
- b) v sporih o določitvi ali popravku mej nepremičnih posestev ali o zemljiških služnostih;
- c) v sporih o služnosti stanovanja;
- d) v sporih zaradi posesti;

2. poizkušati sprave v zadevah zaradi prestopkov zoper varnost časti po §§ 487—497 kaz. zakona, ako imata zasebni obtožitelj in obdolženec svoje bivališče v okrožju istega posredovalnega urada.

Izvzeti so od pravnega poizkusa pred mirovnim sodiščem prestopki zoper varnost časti:

- a) ako se je storilo kaznivo dejanje z vsebino tiskovine;
- b) ako je razžaljenec ali žalitelj aktivna vojaška, domobranska ali orožniška oseba.

Pristojnost posredovalnih uradov se je torej razširila v tem, da je glede denarnih terjatev in premičnin odpadla vsaka omejitev na vrednostni znesek in da sta se na novo uvedla poravnalni poizkus v sporih glede nepremičnin in pravni poizkus glede prestopkov zoper varnost časti.

Poravnalni poizkus v zasebno pravnih zadevah je fakultativen. Sporne stranke niso siljene najprej poizkušati poravnavo pri posredovalnem uradu, ampak lahko tudi brez poravnane poizkusa spravijo sporno zadevo takoj pred pristojno sodišče.

Glede prestopkov zoper varnost časti pa je pravni poizkus obligaten, tako da se brez tega poizkusa zaradi prestopkov zoper varnost časti pri sodišču ne more pričeti nikako posto-

panje. Neposredno pri sodišču vložene tožbe se morajo uradoma odstopiti posredovalnemu uradu, da poizkusi spravo.

Krajevna pristojnost je določena tako, da je poklican v zasebno pravnih rečeh poizkušati poravnave tisti posredovalni urad, v čigar okraju ima ena ali druga stranka svoj dom ali bivališče. Ako je v tem pogledu pristojnih več posredovalnih uradov, izvrši poravnalni poizkus tisti urad, pri katerem je bila zadeva najprej prijavljena. Če je za kako občino ustanovljenih več posredovalnih uradov, jim občinski odbor določi krajevno pristojnost na ta način, da odkaže vsakemu teh uradov za okrožje poseben del občinskega okoliša, ali pa proglasi, da je vsak posredovalni urad pristojen za ves obseg občinskega ozemlja.

Glede prestopkov zoper varnost časti je kakor stvarna pristojnost tudi krajevna pristojnost zavisna od tega, da imata zasebni obtožitelj in obdolženec svoje bivališče v okrožju istega posredovalnega urada, oziroma iste občine. Ako je v občini ustanovljenih več mirovnih sodišč z oddeljeno krajevno pristojnostjo, je poklicano poizkusiti spravo tisto mirovno sodišče, v čigar okrožju ima obdolženec svoj dom ali bivališče.

K poizkusnim obravnavam v zasebno pravnih rečeh, h katerim povabi posredovalni urad sporne stranke, le-te lahko pridejo osebno ali pa pošljejo svoje pooblaščenca in zastopnike. Pri spravni poizkusih o prestopkih zoper varnost časti pa so pooblaščenca izključeni in se jih smejo udeležiti le sporne stranke osebno.

Na povabilo posredovalnega urada strankam ni treba priti k napovedani obravnavi, ampak so dolžne edinole najkasneje dan pred napovedano obravnavo posredovalnemu uradu naznaniti, da so ali iz kakega vzroka zadržane ali pa da sploh nočejo priti. Le če to naznanilo opuste, jih more posredovalni urad kaznovati z globo od pol krone do pet kron. Uporabljanje prisilnih sredstev zoper stranke, ki se povabilu ne odzovejo, pa je nedopustno. Ako stranke izostanejo od napovedane obravnave, je edina posledica to, da je dotični poravnalni ali spravni poizkus ostal brezuspešen in da gre potem dotična zadeva lahko neovirano svojo sodno pot.

Končno je še pripomniti, da se v zadevah zaradi razžaljenja časti v šesttenski tožbeni rok (§ 530 kaz. zak.) ne vštejejo dnevi od vložitve zahteve, da se pri posredovalnem uradu uvede pravna obravnavna, pa do dne, katerega se izvrši, oziroma na katerega je

bila brezuspešno napovedana pravna obravnava, in da se ne všteje v dobo zastaranja čas, med katerim teče pri posredovalnem uradu postopanje zaradi pravnega poizkusa.

Poleg teh glavnih določil je v zakonu še natančno predpisano, kdo je zmožen biti zaupnik, kako se volijo zaupni možje, kako postopa in posluje posredovalni urad in kako je pokrivati stroške. —

Končno naj bo dovoljenih še nekaj pripomb o pomenu pravne inštitucije posredovalnih uradov ali mirovnih sodišč in o uspehih, ki jih je pričakovati od njih ob njihovem sedanjem ustroju.

Namen inštitucije mirovnih sodišč ali — kakor jih je označila avstrijska zakonodaja — posredovalnih uradov stremi za tem, pobotati kolikor mogoče zlepa med strankami nastale spore in prepire, prihraniti na ta način ljudem pravdne stroške in izgubo časa za pota k sodišču in končno s stališča državne uprave kolikor toliko tudi razbremeniti sodišča.

Nastane vprašanje, kakšna sredstva so primerna v dosego tega namena. Govoriti o prisilnih sredstvih pri inštituciji posredovalnih uradov ali mirovnih sodišč, doni morda malo čudno, vendar pa so gotove sankcije potrebne. Ako naj bo inštitucija uspešna, mora imeti odkazan predvsem določen delokrog. V njeni intenciji je tedaj obligatornost za vse odkazane ji posle, torej obligatornost tudi za civilnopravne poizkuse, kajti za uspešno delovanje posredovalnih uradov je predvsem potrebno, da so stranke obvezane obračati se nanje. Potem imajo šele priliko pokazati svojo spretnost zaupni možje.

Pri pravnih poizkusih v kazenskih rečeh bi bila gotovo na mestu določba, da neopravičen neprihod k napovedani obravnavi prekludira obtožitelja od vsakega nadaljnjega postopanja in da se rak neprihod smatra za odstop od tožbe, oziroma za tiho odpuščenje.

Če bi bila uvedena obligatornost za civilnopravne poizvedbe, bi se dosegla marsikaka poravnava tudi zaradi tega, da se stranke izognejo nadaljnim potom in obravnavam, dočim bi vsled ravnokar omenjene določbe v kazenskih rečeh kakor samo od sebe ugasnilo precej takih zadev.

Državni okvirni zakon pa takih sankcij nima, ampak je strankam pod globo naložil edino le dolžnost, pravočasno se odzvati povabilu posredovalnega urada, pa bodisi, da se ta odziv glasi samo: »Nočem«.

Te od državnega okvirnega zakona začrtane meje seveda tudi deželni zakon ni mogel in ni smel prekoračiti. Vsled tega je prepuščeno edinole dobri volji strank poizkušati poravnave in sprave pred posredovalnimi uradi.

Iz tega se razvidi, da bo delovanje posredovalnih uradov zavisno popolnoma od zaupanja, ki ga imajo priznati stranke do izvoljenih zaupnih mož. Kdor tega zaupanja ne bo imel, se gotovo sam ne bo obračal do posredovalnega urada, ako pa bo povabljen k obravnavi, se jej bo lahko izognil z naznanilom, da ne pride.

Zakon določa, da izbere zaupnike občinski odbor izmed občanov. Precej na dlani je tedaj, da bodo izvoljeni zaupniki po mišljenju soglašali z večino občinskega odbora in torej tudi uživali zaupanje večine v občini. Drugo vprašanje pa je, koliko zaupanja dobo do njih imele vsakokratne bodisi narodnostne ali politične manjšine.

Pričakovati je torej, da bodo posredovalni uradi v narodnostno in politično enotnih občinah mogli uspešno delovati, da pa bodo ostali v občinah, ki v tem pogledu niso enotne, le inštitucija vsakokratne večinske stranke, ne pa mirovno sodišče za celo občino.

Dr. I. R.

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) **Rekurz proti razdelilnemu sklepu je nedopusten, če se ž njim uveljavlja zahteva, ki se ni pravočasno ob napovedi terjatve primerno označila (§§ 210 in 234, ozir. 65 in 78 izvrš. r., § 523 c. pr. r.)** — Ali stopi hipotekarni upnik, ki je knjižno terjatev izpodbil, ob razdelitvi največjega ponudka v vrstni red terjatve, ki se je njemu nasproti